© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog sažetka dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Representative of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this summary has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier ce résumé a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

SAŽETAK PRESUDE

C.E. I DRUGI PROTIV FRANCUSKE
PRESUDA VIJEĆA OD 24. OŽUJKA 2022.
ZAHTJEVI BR. 29775/18 i 29693/19

Nemogućnost posvajanja djeteta od strane bivše parternice biološke majke djeteta nije uzrokovala povredu prava na poštovanje privatnog i obiteljskog života

ČINJENICE

Ovaj predmet obuhvaća dva zahtjeva. Prvi zahtjev odnosi se na dvije podnositeljice zahtjeva, C.E. i C.B., koje su bile u istospolnoj zajednici kada je jedna od njih rodila dijete M.B. Dijete je začeto s prijateljem i donatorom u Francuskoj. Nakon nekoliko godina podnositeljice su raskinule svoje zajednicu, ali su sporazumno odlučile nastaviti zajednički odgajati M.B. Bivša partnerica C.E. redovito je posjećivala M.B., a sudjelovala je i u njegovom uzdržavanju. C.E. je zatim, uz suglasnost C.B., pokrenula postupak za posvojenje M.B. Francuski sudovi su odbili taj zahtjev uz obrazloženje da bi posvojenjem došlo do raskida veze između djeteta i njegove biološke majke C.B., koja očito toga nije bila svjesna. Naime, prema francuskom pravu, potpunim posvojenjem posvojenik gubi vezu sa svojim biološkim srodnicima i stvara novu vezu srodstva sa svojim posvojiteljem. Posvojenje bez raskida veze s biološkim roditeljem bilo je moguće samo ako su posvojitelj i biološki roditelj bili u braku. Međutim, podnositeljice zahtjeva nikada nisu bile u braku, a nisu bile niti u istospolnoj zajednici jer su prekinule svoju vezu i prestale živjeti zajedno. Domaći sudovi su stoga zaključili da posvojenje nije bilo u najboljem interesu djeteta, ističući da seksualna orijentacija C.E. nije razlog odbijanja posvojenja, nego činjenica da bi posvojenjem došlo do trajnog raskida veze s biološkom majkom C.B. koja i dalje skrbi i želi skrbiti o M.B. U međuvremenu, podnositeljice su podnijele zahtjev za izdavanjem javne isprave o priznanju postojanja roditeljske veze između C.E. i M.B. Prvostupanjski sud je odobrio taj zahtjev utvrdivši da je M.B. „u očima društva, obitelji i javne vlasti" bio dijete C.E. i da je uživao koristi od priznanja tog roditeljskog statusa. Žalbeni sud je ukinuo ovu javnu ispravu, a podnositeljice se na tu odluku nisu žalile jer su znale da je francuski

Kasacijski sud ranije dao mišljenje da prema francuskom zakonodavstvu nije bilo moguće uspostaviti roditeljsku vezu s dvije majke ili s dva oca u odnosu na isto dijete. Drugim riječima, nije bilo moguće da dijete ima dvije majke ili dva oca.

Drugi zahtjev odnosi se na dvije podnositeljice zahtjeva, A.E. i K.G., koje su nakon nekoliko godina zajedničkog života sklopile životno partnerstvo. Jedna od njih je medicinski potpomognutom oplodnjom u inozemstvu rodila dijete T.G.. Nacionalni sudac je odobrio dijeljenje prava roditeljske skrbi nad djetetom između biološke majke K.G. i njezine partnerice A.E.. Nakon toga, podnositeljice su se rastale i raskinule životno partnerstvo ali su se sporazumno nastavile zajednički brinuti o djetetu. Stoga je bivša partnerica A.E. od suda zatražila priznavanje njezinog roditeljskog statusa u odnosu na T.G. Francuski sudovi su odbili taj zahtjev jer francusko pravo, kako je gore navedeno, nije dopuštalo uspostavljanje dvostrukog majčinskog statusa u odnosu na isto dijete.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 8. Konvencije, podnositeljice zahtjeva tvrdile su da im je povrijeđeno pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života jer su nadležna francuska tijela odbila posvojenje i izdavanje javne isprave o priznanju roditeljskog statusa bivšoj partnerici biološke majke djeteta.

OCJENA ESLJP-a

ESLJP u određenim situacijama priznaje postojanje *de facto* obiteljskog života između odraslih osoba ili odraslih i djeteta i kada između njih ne postoje biološke ili pravno priznate veze, pod uvjetom da postoje bliske osobne veze (*Paradiso i Campanelli protiv Italije* [VV], st. 140. i 148.)[1].

U odnosu na podnositelje zahtjeva u ovom predmetu, ESLJP je utvrdio da je C.E. sudjelovala u odgoju M.B. za vrijeme trajanja istospolne zajednice s njezinom biološkom majkom C.B., ali i nakon raskida te zajednice[2]. Isto tako, ESLJP je utvrdio da je podnositeljica zahtjeva A.E. odgajala T.G. zajedno s njegovom biološkom majkom K.G., a sudjelovanje u odgoju nastavilo se i nakon raskida njihovog životnog partnerstva. Slijedom toga, ESLJP je utvrdio da su između C.E. i M.B. te između A.E. i T.G. postojale bliske osobne veze koje ulaze u opseg obiteljskog života zajamčenog člankom 8. Konvencije.

ESLJP je istaknuo da emocionalne veze stvorene i razvijene između odrasle osobe i djeteta, a koje ne moraju biti biološke ili pravno priznate, ulaze i u opseg privatnog života zajamčenog

[1] Sažetak presude dostupan je na hrvatskom jeziku

[2] C.E. je nastavila brinuti o M.B. koja je svaki drugi vikend boravila kod nje, a C.E. je financijski sudjelovala u njezinom uzdržavanju i školovanju.

člankom 8. (*Paradiso i Campanelli protiv Italije* [VV], st. 161.)[3]. To osobito vrijedi za dijete, budući da je veza s roditeljem bitan aspekt njegovog identiteta (*Mennesson protiv Francuske*, st. 46. i 96.). Stoga se bliske osobne veze koje su se razvile između C.E. i M.B. te između A.E. i T.G., odnose i na njihov privatni život u smislu članka 8. Konvencije.

Pravo na poštovanje obiteljskog života

Zakonsko priznavanje srodstva između djece i osoba s kojima nemaju nikakvu biološku vezu otvara važna pitanja o kojima trenutno ne postoji europski konsenzus. Drugim riječima, ne postoji ujednačena praksa među državama članicama Vijeća Europe u pogledu uspostavljanja pravne veze između djeteta i bivšeg partnera njegove majke. Zbog ovoga je državama članicama dana široka sloboda procjene u uređenju ovih pitanja.

Međutim, potrebno je uzeti u obzir da se, kada je riječ o vezi između djeteta i roditelja, radi o bitnom aspektu identiteta pojedinca, a osobito ako je riječ o maloljetnoj osobi. Stoga u tom smislu država ima smanjenju slobodu procjene (*Mennesson protiv Francuske*, st. 80.). ESLJP u takvim situacijama mora pažljivo ispitati argumente za usvajanje određenog rješenja i utvrditi je li uspostavljena pravedna ravnoteža između suprotstavljenih interesa o kojima je riječ.

U ovom predmetu, djeca i bivši partneri njihovih bioloških majki nastavili su živjeti obiteljski život usporediv s onim koji je vodila većina obitelji nakon što su se roditelji rastali. C.E. je, u dogovoru sa svojom bivšom partnericom, ostvarivala prava kontakta u odnosu na M.B., dok su se K.G. i A.E. sporazumjele o zajedničkom skrbništvu nad djetetom T.G.

Podnositelji zahtjeva nisu spomenuli nikakve poteškoće s kojima su se suočavali kao obitelj, a tužena država je uspostavila pravne instrumente koji su im omogućili zaštitu[4]. Činjenica da je C.E. čekala devet godina nakon rastave od C.B. da bi zatražila pokretanje postupka posvajanja, ukazuje na to da njezina veza s M.B. nije bila dovedena u pitanje tijekom tog vremena. Isti zaključak bio je primjenjiv u slučaju A.E. koja je podnijela zahtjev za izdavanje javne isprave kojom bi se potvrdila općepoznata činjenica na temelju *de facto* uživanja statusa roditelja u odnosu na T.G. gotovo četiri godine nakon raskida njezinog životnog partnerstva s K.G.

ESLJP je istaknuo da su se potencijalne poteškoće u nastavku uživanja obiteljskog života podnositelja zahtjeva mogle otkloniti na temelju odredbe francuskog Građanskog zakonika prema kojoj je sudac nadležan za postupanje u obiteljskopravnim predmetima mogao, ako interesi djeteta to zahtijevaju, urediti odnos između djeteta i bilo koje druge osobe, bila ona u srodstvu ili ne, koja je stalno boravila s djetetom i jednim od roditelja, sudjelovala u obrazovanju djeteta, svakodnevnoj skrbi ili smještaju te je s njim razvila trajne emocionalne veze.

[3] Sažetak presude dostupan je na hrvatskom jeziku

[4] Postojala je mogućnost sudskog uređenja odnosa između djeteta i bilo koje druge osobe koja je stalno boravila s djetetom i jednim od roditelja, sudjelovala u obrazovanju djeteta, svakodnevnoj skrbi ili smještaju te je s njim razvila trajne emocionalne veze.

Slijedom toga, ESLJP je utvrdio da je tužena država ispunila svoju pozitivnu obvezu da podnositeljima zahtjeva zajamči učinkovito poštovanje njihovog obiteljskog života.

Stoga nije došlo do povrede članka 8. Konvencije u tom aspektu.

Pravo na poštovanje privatnog života

C.E. i A.E. su uspostavile roditeljski odnos prema djeci M.B. i T.G. kao rezultat emocionalnog ulaganja i uključenosti u odgoj te djece. Stoga je prigovor koji se odnosi na nemogućnost dobivanja pravnog priznanja njihove obiteljske veze pokrenuo ozbiljno pitanje uspostavljanja ravnoteže između najboljeg interesa djeteta i interesa zaštite privatnog života.

U tom pogledu, ESLJP je ponovio da su u Francuskoj postojali pravni instrumenti koji su omogućavali priznavanje odnosa između djeteta i odrasle osobe[5]. Iako ti pravni instrumenti nisu podrazumijevali zakonsku uspostavu srodstva između te odrasle osobe i djeteta, oni su ipak dopuštali partneru ili bivšem partneru biološkog roditelja da ostvaruje određena prava i dužnosti povezane s roditeljstvom i stoga predstavlja određeni stupanj pravnog priznanja obiteljske veze.

Podnositeljica K.G., kao biološka majka T.G., iskoristila je tu opciju te su ona i A.E. zajednički ostvarivale roditeljsku skrb u odnosu na TG. Podnositeljice zahtjeva C.E. i C.B. nisu iskoristile tu mogućnost, ali očigledno je da se C.B., kao biološka majka ne bi protivila podijeli roditeljske skrbi budući da je pristala da bivša partnerica C.E. posvoji njeno dijete M.B. unatoč činjenici da su one raskinule svoju vezu.

Nadalje, francusko pravo je predviđalo mogućnost da sudac nadležan za postupanje u obiteljskopravnim predmetima uredi odnos između djeteta i bivšeg partnera biološkog roditelja tog djeteta, ako su se partneri razdvojili i nisu uspjeli postići dogovor, te ako to zahtijevaju interesi djeteta.

ESLJP je zatim istaknuo da je podnositeljima zahtjeva put do pravnog priznanja roditeljstva trenutačno otvoren. U prvom zahtjevu otvorila se mogućnost posvojenja jer je dijete sada starije od osamnaest godina i stoga prijenos roditeljskih prava na posvojitelja više nije problem. U drugom zahtjevu, novim francuskim zakonom kojim se uređuje bioetika, otvorila se mogućnost da dvije rastavljene žene zajednički priznaju dijete koje je jedna od njih rodila nakon medicinski potpomognute oplodnje provedene u inozemstvu, pod uvjetom da su na dan rođenja djeteta bile u vezi (braku, izvanbračnoj zajednici, životnom partnerstvu) i da je odluka o medicinski potpomognutoj oplodnji bila dio zajedničkog roditeljskog projekta.

U danim okolnostima, a s obzirom na slobodu procjene ostavljenu tuženoj državi koja je, doduše, bila uža kada su u pitanju najbolji interesi djece, ESLJP je utvrdio da je – uspostavljena pravedna ravnoteža između predmetnih interesa.

[5] Primjerice, djetetova biološka majka mogla je sudskim putem zatražiti donošenje odluke o zajedničkom ostvarivanju roditeljske skrbi sa svojim partnerom ili bivšim partnerom

Prema tome, tužena država nije propustila ispuniti svoju obvezu jamčenja učinkovitog poštovanja privatnog života podnositelja zahtjeva, stoga nije došlo do povrede članka 8. u tom aspektu.